

PRAKTYCZNY PORADNIK DLA RADNYCH W KADENCJI 2024-2029. ABC SAMORZĄDU

SPIS TREŚCI

Wstęp

Rozdział I

Samorząd terytorialny – ustrój, Anna Wierzbica

1. Zasadniczy podział terytorialny państwa
2. Zadania jednostek samorządu terytorialnego
3. Organy jednostek samorządu terytorialnego
4. Katalog zadań organów samorządowych i sposób ich wykonywania
5. Współdziałanie jednostek samorządu terytorialnego

Rozdział II

Status radnego oraz jego prawa i obowiązki, Rafał Budzisz

1. Wprowadzenie. Wybór radnego
2. Mandat radnego, jego uzyskanie i wygaśnięcie
3. Ślubowanie radnego
4. Uprawnienia radnego
  - a) Ochrona radnego
  - b) Urlop w związku z wykonywaniem mandatu
  - c) Ochrona stosunku pracy radnego
  - d) Zwolnienie od wykonywania obowiązków zawodowych
  - e) Diety i zwrot kosztów podróży
5. Interpelacje i zapytania
6. Indywidualne uprawnienia kontrolne radnego
7. Obowiązki radnego
  - a) Kierowanie się dobrem wspólnoty lokalnej
  - b) Utrzymywanie więzi z mieszkańcami i ich organizacjami
  - c) Udział w pracach rady (sejmiku)

Rozdział III

Ustrojowa pozycja przewodniczącego i wiceprzewodniczącego rady, Rafał Budzisz

1. Wybór przewodniczącego rady
2. Odwołanie przewodniczącego rady
3. Rezygnacja z funkcji przewodniczącego (vice)
4. Zadania przewodniczącego rady
5. Wiceprzewodniczący rady

Rozdział IV

Przygotowanie i przebieg sesji organu stanowiącego, Anna Wierzbica

1. Uwagi wprowadzające
2. Zwołanie sesji

3. Obligatoryjne elementy pierwszej sesji
4. Miejsce realizacji sesji
5. Rodzaje sesji
6. Porządek obrad
7. Korum podczas sesji

Rozdział V, Joanna Martyniuk-Placha, Rafał Miszczuk

Komisje rady oraz sejmiku i kluby radnych

1. Wprowadzenie
2. Powołanie komisji
3. Komisje stałe
4. Komisje doraźne
5. Zasady działania komisji
6. Rola i zadania przewodniczącego komisji
7. Komisja rewizyjna
8. Komisja skarg, wniosków i petycji
9. Kluby radnych

Rozdział VI

Ograniczenia antykorupcyjne radnych, Paweł Broła

1. Wstęp
2. Zakaz łączenia mandatu radnego z innymi mandatami, sprawowania określonych funkcji i zajmowania stanowisk.
3. Zakaz wykonywania pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej w danej JST, w której radny uzyskał mandat.
4. Zakaz prowadzenia określonego rodzaju działalności gospodarczej.
5. Ograniczenia dotyczące spółek handlowych oraz posiadania pakietu akcji lub udziałów.
6. Ograniczenia dotyczące wykorzystywania mandatu radnego.
7. Zakaz udziału radnego w głosowaniu, gdy dotyczy to jego interesu prawnego.
8. Ograniczenie możliwości najmu lub kupna lokali mieszkalnych stanowiących mieszkaniowy zasób gminy lub utworzonych przez społeczną inicjatywę mieszkaniową.

Rozdział VII

Oświadczenia majątkowe radnych, Paweł Broła

1. Zagadnienia wstępne
2. Podstawowe zasady sporządzania oświadczeń majątkowych

Rozdział VIII

Prawo miejscowe i inne akty stanowiące organów uchwałodawczych, Iwona Andruszkiewicz

1. Uchwały
2. Akty prawa miejscowego
3. Cechy norm zawartych w akcie prawa miejscowego
4. Przepisy porządkowe

5. Inicjatywa uchwałodawcza
6. Współdziałanie przy podejmowaniu uchwał. Wymogi proceduralne

Rozdział IX

Zasady techniki prawodawczej, Iwona Andruszkiewicz

1. Zagadnienia wstępne
2. Projekt – budowa aktu:
  - a) tytuł
  - b) przepisy merytoryczne ogólne i szczegółowe (przepisy prawa materialnego, ustrojowe, proceduralne, ew. przepisy o karach pieniężnych i przepisy karne)
  - c) przepisy pozostałe nie merytoryczne: przepisy przejściowe i dostosowujące, przepisy zmieniające, przepisy epizodyczne
  - d) przepisy uchylające, przepisy o utracie mocy obowiązującej uchwały oraz przepisy o wejściu uchwały w życie (przepisy końcowe)
3. Załączniki do uchwały
4. Znaczenie podpisu przewodniczącego pod uchwałą
5. Uzasadnienie do uchwały
6. Oznaczanie przepisów uchwały – jednostki redakcyjne – systematyka
7. Zmiana uchwały

Rozdział X, Joanna Martyniuk-Placha Rafał Miszczuk

Nadzór nad samorządem i kontrola działalności jego organów

1. Nadzór a kontrola
  - 1) Kontrola – definicje
  - 2) Nadzór – definicje
  - 3) Autonomia JST
2. Nadzór
  - 1) Organy nadzoru
  - 2) Zakres nadzoru
  - 3) Postępowanie nadzorcze
    - a) Wymóg przedkładania uchwał i zarządzeń organom nadzoru
    - b) Gwarancja sądowej ochrony działalności samorządu
3. Postępowanie nadzorcze
4. Kontrola społeczna – skarga na uchwały i zarządzenia w sprawach z zakresu administracji publicznej i skarga na bezczynność
5. Kontrola działalności samorządu
6. Kontrola organów stanowiących JST nad organami wykonawczymi
7. Indywidualne uprawnienia kontrolne radnych

Rozdział XI, Bartosz Wilk

Uprawnienia informacyjne radnych w zakresie jawności działania organów wykonawczych

1. Zagadnienia wstępne
2. Zakres uprawnień informacyjnych
3. Podmioty zobowiązane
4. Ograniczenia uprawnień informacyjnych

5. Co zrobić w przypadku braku realizacji obowiązków informacyjnych?
6. Regulamin wykonywania uprawnień informacyjnych przez radnych
7. Relacja uprawnień informacyjnych radnych do dostępu do informacji publicznej

Rozdział XII

System finansów samorządowych, Małgorzata Kern

1. Zagadnienia wstępne
2. Źródła dochodów
  - 1) Dochody własne
  - 2) Subwencja ogólna
  - 3) Dotacje celowe
  - 4) Środki pochodzące ze źródeł zagranicznych oraz określone w odrębnych przepisach
3. Kierunki wydatków publicznych
4. Gospodarowanie środkami publicznymi
5. Uchwalanie budżetu
6. Zatwierdzenie budżetu

Rozdział XIII

Społeczeństwo obywatelskie, Joanna Podgórska-Rykała

1. Wprowadzenie
2. Konsultacje społeczne z mieszkańcami
3. Budżet obywatelski
4. Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza mieszkańców
5. Współpraca z organizacjami pozarządowymi
6. Młodzieżowe rady i rada seniorów

Rozdział XIV, Marlena Moliszewska-Gumulak

Radny jako lider społeczności lokalnej. Kontakt z mieszkańcami. Narzędzia budowania wizerunku radnego

1. Jesteś radnym. Co z tego wynika?
2. Kontakty radnego z mieszkańcami
3. Skuteczna komunikacja – czyli na co należy zwrócić uwagę
4. Jakie role ma radny w społeczności lokalnej

Podsumowanie. Rola i działalność Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej

Wykaz aktów prawnych

Wykaz używanych skrótów

Wykaz literatury

Skorowidz rzeczowy

Notki o autorach:

Iwona Andruszkiewicz - prawnik, legislator (ukończyła aplikację legislacyjną), od kilkunastu

lat pracuje w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim zajmując się nadzorem nad działalnością organów jednostek samorządu terytorialnego, obecnie jako zastępca dyrektora Wydziału Nadzoru Prawnego.

Paweł Broła praktyk, pracownik administracji samorządowej, od 2006 r. Sekretarz Gminy i Miasta. Trener łączący wiedzę teoretyczną z wieloaspektowym doświadczeniem praktycznym w zakresie funkcjonowania administracji oraz zarządzania jednostką samorządu terytorialnego, urzędem, współpracą w realizacji zadań przez poszczególne jednostki organizacyjne gminy. Nadzoruje pracę Urzędu w tym m.in. rozpatrywanie skarg, wniosków, udzielanie informacji, oświadczenia majątkowe, kontrole, czy też funkcjonowanie jednostek organizacyjnych w zakresie oświaty i służby zdrowia. W imieniu organu wykonawczego, od kilku już kadencji samorządu, bezpośrednio zajmuje się również współpracą z radą gminy tj. bieżące i merytoryczne kontakty w każdym obszarze funkcjonowania rady i jej poszczególnych komisji, podejmowanie czynności organizacyjnych związanych z przeprowadzaniem sesji, zebrań, posiedzeń i spotkań, przygotowywania projektów podejmowanych rozstrzygnięć (uchwał, stanowisk, odpowiedzi na interpelacje, skargi). Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, specjalność administracja samorządowa oraz drugiego kierunku na UJ - Europeistyka. Wykładowca akademicki na studiach podyplomowych w zakresie samorządu terytorialnego, administracji i prawa publicznego, funkcjonowania Unii Europejskiej.

Rafał Budzisz – doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Administracyjnego i Nauki Administracji na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, specjalizuje się w zakresie: prawa samorządu terytorialnego, prawa urzędniczego, prawa pracy w samorządzie terytorialnym, etyki pracownika samorządowego, dostępu do informacji publicznej, podmiotów leczniczych i ochrony zdrowia, gospodarki komunalnej, przeciwdziałania narkomanii i alkoholizmowi, oraz innych zagadnień dotyczących samorządu terytorialnego i prawa administracyjnego. Autor wielu publikacji z zakresu prawa administracyjnego i samorządu terytorialnego, w tym współautor Encyklopedii Samorządu Terytorialnego, komentarzy do ustawy o samorządzie gminnym (2014, 2023),. Wieloletni ekspert i wykładowca Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej, Prezes Zarządu Stowarzyszenia Edukacji Administracji Publicznej..

Małgorzata Kern Skarbnik Miasta Chorzowa; Przewodnicząca Zarządu Krajowej Rady Forów Skarbników JST przy działającej przy FRDL; poprzednio Naczelnik WIAS w Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Katowicach, była członkiem Komitetu Monitorującego RPOWŚI 2007-2013 oraz Podkomitetu Monitorującego POKL 2007-2013, przewodnicząca Rady Nadzorczej spółki gminnej, wykładowca w Wyższej Szkole Bankowej w Poznaniu, absolwentka Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, studiów podyplomowych na Uniwersytecie Śląskim oraz Study Abroad Center na Wirtschaftsuniversität w Wiedniu. Członek Zarządu Stowarzyszenia Przyjaciół Słowaka w Chorzowie oraz zarządu Fundacji „Afriquia”.

Joanna Martyniuk-Placha Radca prawny, doktorantka Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych i Społecznych Uniwersytetu Zielonogórskiego, Dyscyplina: nauki prawne. Wieloletni praktyk, ekspert z zakresu prawa administracyjnego, samorządowego, ustawy o finansach publicznych, ustawy o dostępie do informacji publicznej, zamówień publicznych a także wydatkowania środków w ramach programów unijnych. Doświadczona trenerka,

prowadząca szkolenia dla pracowników administracji publicznej jak i wykładowca na studiach podyplomowych. Wieloletni radca prawny rady miasta jednego z dużych miast wojewódzkich.

Rafał Miszczuk - Wieloletni praktyk w zakresie organizacji wyborów powszechnych w jednostkach samorządu terytorialnego. Dyrektor Biura Rady Miasta Szczecin, opiekun Młodzieżowej Rady Miasta i Młodzieżowego Budżetu Obywatelskiego. Pełnomocnik Prezydenta Miasta Szczecin ds. organizacji wyborów. Politolog, absolwent studiów Master of Business Administration, doktorant Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Szczecińskiego. Specjalizuje się w prawie wyborczym oraz we wszystkich aspektach działalności samorządu gminnego i powiatowego.

Marlena Moliszewska-Gumulak prawnik, b. pracownik samorządowy, z Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej związana od 2008 r. aktualnie jako dyrektor ds. rozwoju. Zorganizowała blisko 3000 wydarzeń szkoleniowych, konferencyjnych i spotkań w ramach forów działających w FRDL. Realizuje projekty wdrażające innowacyjne rozwiązania w zakresie zarządzania kadrami, partycypacji społecznej i zarządzania instytucją publiczną. Odpowiedzialna za merytoryczne przygotowanie i realizację Krajowych Kongresów Skarbników i Sekretarzy oraz Przewodniczących Rad. Uczestniczy w przygotowywaniu regionalnych i ogólnopolskich programów oraz projektów szkoleniowych dla administracji publicznej. Odpowiedzialna za współpracę z partnerami środowiskowymi i biznesowymi. Ukończyła studia Masters of Business Administration realizowane przez Akademię WSB w Dąbrowie Górniczej we współpracy z EY Academy of Business oraz Szkołę Trenerów Heuresis w oparciu o standardy opracowane przez The Chartered Institute of Personnel and Development i wdrożone przez Thames Valley University w Londynie.

Joanna Podgórska-Rykała Politolożka, prawniczka i administratywistka. Doktor nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce. Ekspertka i współpracowniczka Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej. Adiunkt na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Wykładała na uczelniach europejskich, m.in. we Włoszech, w Czechach i na Słowacji. Wielokrotnie nagradzana za osiągnięcia naukowe i organizacyjne, w tym stypendium Ministra Edukacji i Nauki dla wybitnych młodych naukowców (2022-2025). Stypendystka Jean Monnet Fellowship w European University Institute we Florencji (2022/2023) oraz NAWA na Wydziale Polityk Publicznych Uniwersytetu w Opawie (2020). Jest autorką i redaktorką ponad 120 publikacji, w tym monografii, komentarzy do ustaw i artykułów naukowych, a także ekspertyz, raportów z badań i artykułów dziennikarskich. Specjalizuje się w tematyce samorządu terytorialnego, innowacji demokratycznych, demokracji deliberatywnej i polityki publicznej.

Anna Wierzbica dr hab. prof. UŚ; jest profesorem nadzwyczajnym w Zespole Prawa Samorządu Terytorialnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jest radcą prawnym, wieloletnim praktykiem samorządu terytorialnego związanym zawodowo z jednostkami samorządu terytorialnego. Jest autorką licznych publikacji z zakresu prawa samorządu terytorialnego, w tym monografii „Mandat radnego. Prawa, obowiązki i ograniczenia” (Wolters Kluwer 2023), „Wygaśnięcie mandatu radnego” (Wolters Kluwer 2022), „Ustawa o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne. Komentarz”, (C. H. Beck, Warszawa 2017 r.), „Miasto na prawach powiatu. Zagadnienia ustrojowe” (Wolters Kluwer 2006), „Ograniczenia antykorupcyjne w samorządzie

terytorialnym” (Wolters Kluwer 2008), „Przepisy antykorupcyjne w administracji publicznej” (LexisNexis 2010), „Referendum i wybory oraz uchwały i zarządzenia jednostek samorządu terytorialnego (LexisNexis 2014). Jest także współautorką wydanego pod red. Prof. dr hab. B. Dolnickiego Komentarza do ustawy o samorządzie gminnym (Wolters Kluwer 2021) oraz Komentarza do ustawy o samorządzie powiatowym (Wolters Kluwer 2020) oraz Komentarza do ustawy o samorządzie województwa (Wolters Kluwer 2023).

Bartosz Wilk – doktor nauk prawnych, radca prawny, ekonomista. Autor książki pt. „Raport o stanie JST”, wydanej w 2020 r. Kierownik projektu naukowego Instytucja inicjatywy lokalnej jako forma koprodukcji usług publicznych, finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki. Członek Szczecińskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego w kadencji 2015–2018. Odbił wyjazdy naukowe do Holandii i Szwajcarii, natomiast wyniki prowadzonych badań prezentował na konferencjach naukowych w Rumunii, Czechach, Bułgarii i Zjednoczonym Królestwie. Autor kilkudziesięciu publikacji naukowych i popularnonaukowych, poświęconych funkcjonowaniu administracji publicznej, dostępowi do informacji publicznej, prawu samorządowemu oraz partycypacji społecznej.